

MAA - K2011 Ratkaisut

1. a) $\frac{2}{x} = \frac{3}{x-2}$ Määrittely $x \neq 0$ ja $x-2 \neq 0$
 $x \neq 2$

$$2(x-2) = 3x$$

$$2x - 4 = 3x$$

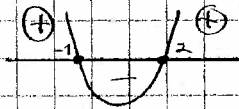
$$\underline{\underline{x = -4}}$$

b) $x^2 - 2 \leq x$
 $x^2 - x - 2 \leq 0$

Nollakohdat:

$$x^2 - x - 2 = 0$$

$$x = \frac{-(-1) \pm \sqrt{(-1)^2 - 4 \cdot 1 \cdot (-2)}}{2 \cdot 1}$$

$$= \frac{1 \pm 3}{2} = \begin{matrix} < -1 \\ < 2 \end{matrix}$$

Vast: $\underline{\underline{-1 \leq x \leq 2}}$

c) $\left| \frac{3}{2}x - 6 \right| = 6$ $\frac{3}{2}x - 6 = 6$ tai $\frac{3}{2}x - 6 = -6$

$$\frac{3}{2}x = 12 \parallel \cdot \frac{2}{3} \quad \frac{3}{2}x = 0$$

$$\underline{\underline{x = 8}} \quad \text{tai} \quad \underline{\underline{x = 0}}$$

2. a) $35,50 \text{ €} \cdot 1,12 \cdot 0,9 = 35,784 \text{ (€)}$
 Arvon nousu $\frac{35,784 - 35,50}{35,50} = 0,008$ V: Arvon nousu: 0,8%

b) $K = \frac{y_2 - y_1}{x_2 - x_1} = \frac{-3 - 1}{5 - (-2)} = \frac{-4}{7} = \underline{\underline{-\frac{4}{7}}}$

c) $e^{5 \ln 2 - \ln 8} = e^{\ln 2^5 - \ln 8}$
 $= e^{\ln 32 - \ln 8}$
 $= e^{\ln \frac{32}{8}}$
 $= e^{\ln 4} = \underline{\underline{4}}$

3. $f(x) = xe^{-x^2}$ $g(x) = 2e^{-x^2}$

a) $f(x) = g(x)$
 $xe^{-x^2} = 2e^{-x^2} \parallel : e^{-x^2} (\neq 0!)$
 $\underline{\underline{x = 2}}$

b) $f'(x) = 1 \cdot e^{-x^2} + x \cdot e^{-x^2} \cdot (-2x)$
 $= e^{-x^2} - 2x^2 e^{-x^2} \Rightarrow f'(1) = e^{-1^2} - 2 \cdot 1^2 \cdot e^{-1^2}$
 $= e^{-1} - 2e^{-1} = \underline{\underline{-\frac{1}{e}}}$

c) $\int_0^1 f(x) dx = \int_0^1 xe^{-x^2} dx$
 $= \frac{1}{2} \int_0^1 -2xe^{-x^2} dx$
 $= -\frac{1}{2} \int_0^1 e^{-x^2} dx = -\frac{1}{2} (e^{-1} - e^{-0^2})$
 $= -\frac{1}{2} \left(\frac{1}{e} - 1 \right)$
 $= \underline{\underline{-\frac{1}{2e} + \frac{1}{2}}}$ ($\approx 0,316$)

4. $f(x) = 2^x$. Olkoon kysytty polynomi $g(x) = ax^2 + bx + c$. ($a \neq 0$)

$$\begin{cases} g(0) = f(0) \\ g(1) = f(1) \\ g(2) = f(2) \end{cases} \begin{cases} a \cdot 0^2 + b \cdot 0 + c = 2^0 = 1 \Rightarrow c = 1 \\ a \cdot 1^2 + b \cdot 1 + 1 = 2^1 = 2 \Rightarrow a + b = 1 \\ a \cdot 2^2 + b \cdot 2 + 1 = 2^2 = 4 \Rightarrow 4a + 2b = 3 \end{cases}$$

$$\begin{cases} a + b = 1 \parallel \cdot (-2) \\ 4a + 2b = 3 \end{cases}$$

$$\begin{cases} -2a - 2b = -2 \\ 4a + 2b = 3 \end{cases}$$

$$2a = 1$$

$$\underline{\underline{a = \frac{1}{2}}}$$

$$a + b = 1$$

$$b = 1 - \frac{1}{2} = \underline{\underline{\frac{1}{2}}}$$

Vast: Polynomi on

$$\underline{\underline{\frac{1}{2}x^2 + \frac{1}{2}x + 1}}$$

5.) Merkitään $f(x) = x(x+3)(5-x)$
 $= (x^2+3x)(5-x)$
 $= 5x^2 - x^3 + 15x - 3x^2$
 $= -x^3 + 2x^2 + 15x$

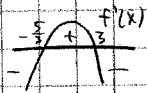
$$f'(x) = -3x^2 + 4x + 15$$

$$f'(x) = 0 \Leftrightarrow -3x^2 + 4x + 15 = 0$$

$$x = \frac{-4 \pm \sqrt{4^2 - 4 \cdot (-3) \cdot 15}}{2 \cdot (-3)} = \frac{-4 \pm 14}{-6} = \frac{-\frac{5}{3} \pm 15}{3}$$

Kulkukaavio välillä $[-1, 5]$

$f'(x)$	$-\frac{5}{3}$	-1	3	5
$f(x)$	///	+	-	///
		→	→	

Suurin arvo on $f(3) = 3(3+3)(5-3) = \underline{\underline{36}}$

$f(-1) = (-1)(-1+3)(5-(-1)) = -12$ p.t.

$f(5) = 5(5+3)(5-5) = 0$
V: Pienin arvo on -12, suurin arvo on 36.

6.) $P(0 \text{ oikein}) = \frac{\binom{7}{3}}{\binom{10}{3}} = \frac{35}{120} = \frac{7}{24} (\approx 0,2917)$

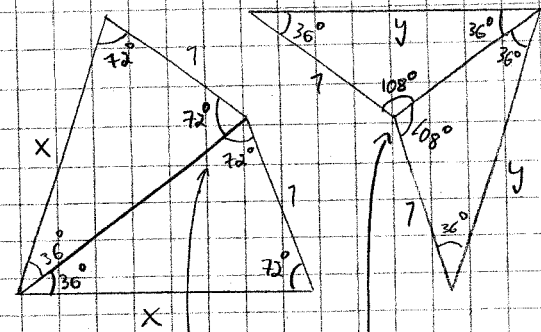
$P(1 \text{ oikein}) = \frac{\binom{3}{1} \binom{7}{2}}{\binom{10}{3}} = \frac{3 \cdot 21}{120} = \frac{21}{40} (= 0,525)$

$P(2 \text{ oikein}) = \frac{\binom{3}{2} \binom{7}{1}}{\binom{10}{3}} = \frac{3 \cdot 7}{120} = \frac{7}{40} (= 0,175)$

$P(3 \text{ oikein}) = \frac{\binom{3}{3}}{\binom{10}{3}} = \frac{1}{120} (\approx 0,0083)$

Talennäköisyyksien summa = $\frac{7}{24} + \frac{21}{40} + \frac{7}{40} + \frac{1}{120} = \underline{\underline{1}}$

7.)

Projektetaan kulma
 $\Rightarrow$ Kolmiot ovat yhtenevät
 $\Rightarrow$ Molemmissa puuttava sivu = x (sivu = y)

a)

$$\frac{x}{\sin 72^\circ} = \frac{1}{\sin 36^\circ}$$

$$\frac{y}{\sin 108^\circ} = \frac{1}{\sin 36^\circ}$$

$$\sin 36^\circ x = \sin 72^\circ$$

$$y = \frac{\sin 108^\circ}{\sin 36^\circ} = 1,61803...$$

$$x = \frac{\sin 72^\circ}{\sin 36^\circ} = 1,61803...$$

$$\underline{\underline{y \approx 1,618}}$$

$$\underline{\underline{x \approx 1,618}}$$

b) Kolmion alan trigonometrisellä kaavalla

$$A_{leija} = 2 \cdot \frac{1}{2} \cdot 1 \cdot x \cdot \sin 72^\circ$$

$$= 1,61803... \cdot \sin 72^\circ$$

$$= 1,53884...$$

$$\underline{\underline{\approx 1,537}}$$

$$A_{vuoli} = 2 \cdot \frac{1}{2} \cdot 1 \cdot y \cdot \sin 36^\circ$$

$$= 1,61803... \cdot \sin 36^\circ$$

$$= 0,9505... \underline{\underline{\approx 0,951}}$$

8. $\vec{a} = 4\vec{i} - 5\vec{j} + 3\vec{k}$ ja $\vec{b} = 2\vec{i} + \vec{j} - 2\vec{k}$.
Halutaan $\vec{a} = \vec{u} + \vec{v}$. $\Rightarrow \vec{v} = \vec{a} - \vec{u}$

$\vec{u} = t\vec{b}$

$$\vec{v} \cdot \vec{b} = 0$$

$$(\vec{a} - \vec{u}) \cdot \vec{b} = 0$$

$$(\vec{a} - t\vec{b}) \cdot \vec{b} = 0$$

$$\vec{a} \cdot \vec{b} - t\vec{b} \cdot \vec{b} = 0$$

$$4 \cdot 2 + (-5) \cdot 1 + 3 \cdot (-2) - t(2 \cdot 2 + 1 \cdot 1 + (-2) \cdot (-2)) = 0$$

$$-3 - 7t = 0$$

$$t = -\frac{1}{3}$$

$$\Rightarrow \vec{u} = t\vec{b}$$

$$= -\frac{1}{3}(2\vec{i} + \vec{j} - 2\vec{k})$$

$$= -\frac{2}{3}\vec{i} - \frac{1}{3}\vec{j} + \frac{2}{3}\vec{k}$$

$$\vec{v} = \vec{a} - \vec{u}$$

$$= 4\vec{i} - 5\vec{j} + 3\vec{k} - \left(-\frac{2}{3}\vec{i} - \frac{1}{3}\vec{j} + \frac{2}{3}\vec{k}\right)$$

$$= \frac{14}{3}\vec{i} - \frac{14}{3}\vec{j} + \frac{7}{3}\vec{k}$$

$$\Rightarrow \vec{a} = \left(-\frac{2}{3}\vec{i} - \frac{1}{3}\vec{j} + \frac{2}{3}\vec{k}\right) + \left(\frac{14}{3}\vec{i} - \frac{14}{3}\vec{j} + \frac{7}{3}\vec{k}\right)$$

9. $a_1 = \frac{5}{4}$, $a_n = -\frac{3}{4}a_{n-1}$, $n=2,3,\dots$

a) Jono on geometrinen, jonka suhdeluku $q = -\frac{3}{4}$.

$$\Rightarrow a_n = a_1 \cdot q^{n-1} \Leftrightarrow a_n = \frac{5}{4} \cdot \left(-\frac{3}{4}\right)^{n-1}$$

b) $\sum_{n=1}^{\infty} a_n$ on suppeneva geometrinen sarja, sillä

$$|q| = \left|-\frac{3}{4}\right| = \frac{3}{4} < 1.$$

$$\Rightarrow \sum_{n=1}^{\infty} a_n = \frac{a_1}{1-q} = \frac{\frac{5}{4}}{1-(-\frac{3}{4})} = \frac{5}{4} \cdot \frac{4}{7} = \frac{5}{7}$$

10. $f: [0, 2\pi] \rightarrow \mathbb{R}$ ja.

Koska ei voida tietää kumpi on arvoltaan suurempi $f(x)$ vai $f(x) + \sin x$, niin integroidaan erotuksen itseisarvo!

$$A = \int_0^{2\pi} |f(x) + \sin x - f(x)| dx = \int_0^{2\pi} |\sin x| dx$$

$$|\sin x| = \begin{cases} \sin x, & \text{kun } 0 \leq x \leq \pi \\ -\sin x, & \text{kun } \pi < x \leq 2\pi \end{cases}$$

$$= \int_0^{\pi} \sin x dx + \int_{\pi}^{2\pi} -\sin x dx$$

$$= \int_0^{\pi} -\cos x dx + \int_{\pi}^{2\pi} \cos x dx$$

$$= -\cos \pi - (-\cos 0) + \cos 2\pi - \cos \pi$$

$$= -(-1) - (-1) + 1 - (-1)$$

$$= 4$$

11. $f(x) = \begin{cases} ax^2, & x \leq -1 \\ \frac{x^2}{1+x^2}, & x > -1 \end{cases}$

a) $f(x)$ on jatkuva kaikkialla, jos $\lim_{x \rightarrow -1^-} f(x) = \lim_{x \rightarrow -1^+} f(x) = f(-1)$.
(Muulla $f(x)$ on selvästi jatkuva ts. $\lim_{x \rightarrow x_0} f(x) = f(x_0)$, kun $x_0 < -1$ tai $x_0 > -1$.)

$$\lim_{x \rightarrow -1^-} f(x) = \lim_{x \rightarrow -1^-} ax^2 = a(-1)^2 = a = f(-1)$$

$$\lim_{x \rightarrow -1^+} f(x) = \lim_{x \rightarrow -1^+} \frac{x^2}{1+x^2} = \frac{1}{1+1} = \frac{1}{2}$$

$\Rightarrow$ ottava $a = \frac{1}{2}$

Jatkun 11.

b) Selvästi $f(x)$ on derivoitava, kun $x \neq -1$.

$\Rightarrow$ Riittää tarkastella kohdan $x = -1$ derivoituvuutta.

Toispuoleiset derivaatat oltaava samat

$$\begin{aligned} \Rightarrow \lim_{x \rightarrow -1^-} \frac{f(x) - f(-1)}{x - (-1)} &= \lim_{x \rightarrow -1^-} \frac{\frac{1}{2}x^2 - \frac{1}{2}}{x + 1} = \lim_{x \rightarrow -1^-} \frac{\frac{1}{2}(x^2 - 1^2)}{x + 1} \\ &= \lim_{x \rightarrow -1^-} \frac{\frac{1}{2}(x-1)(x+1)}{x+1} = \underline{\underline{-\frac{1}{2}}} \end{aligned}$$

$$\lim_{x \rightarrow -1^+} \frac{\frac{x^2}{1+x^2} - \frac{(-1)^2}{1+(-1)^2}}{x - (-1)} = \lim_{x \rightarrow -1^+} \frac{\frac{x^2}{1+x^2} - \frac{1}{2}}{x+1}$$

$$= \lim_{x \rightarrow -1^+} \frac{2x^2 - 1 - x^2}{2(1+x^2)(x+1)}$$

$$= \lim_{x \rightarrow -1^+} \frac{x^2 - 1}{2(1+x^2)} \cdot \frac{1}{x+1}$$

$$= \lim_{x \rightarrow -1^+} \frac{(x-1)(x+1)}{2(1+x^2)(x+1)} = \frac{-2}{4} = \underline{\underline{-\frac{1}{2}}}$$

Toispuoleiset derivaatat ovat erisuuret ($-\frac{1}{2} \neq -\frac{1}{2}$),

joten $f(x)$ ei ole derivoitava kohdassa $x = -1$.

V: $f(x)$ ei ole derivoituna kaikkialla.

11. Jatkun

$$\begin{aligned} c) \lim_{x \rightarrow \infty} f(x) &= \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{x^7}{1+x^2} \\ &= \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{x^2}{x^2 \left(\frac{1}{x^5} + 1 \right)} = \frac{1}{1} = \underline{\underline{1}} \end{aligned}$$

12. $46^{78} + 89^{67}$ jaollinen viidellä?

$$46 \equiv 1 \pmod{5} \quad \text{ja} \quad 89 \equiv -1 \pmod{5}$$

$$\begin{aligned} \left(\begin{array}{l} 46 \equiv 9 \cdot 5 + 1 \\ 1 \equiv 0 \cdot 5 + 1 \end{array} \right) & \text{ kongruentit} \\ & \pmod{5} \end{aligned} \quad \begin{aligned} \left(\begin{array}{l} 89 \equiv 17 \cdot 5 + 4 \\ -1 \equiv -1 \cdot 5 + 4 \end{array} \right) & \text{ kongruentit} \\ & \pmod{5} \end{aligned}$$

$$\Rightarrow 46^{78} + 89^{67} \equiv 1^{78} + (-1)^{67} \pmod{5}$$

$$\equiv 1 - 1 \pmod{5}$$

$$\equiv 0 \pmod{5}$$

$\Rightarrow$ Jaettaessa 5:llä jakojäännös on nolla!

$\Rightarrow$ Vastaus: luku on jaollinen 5:llä.

13. $P(x) = 2x^4 - x^3 + x^2 - x - 1$

Huomataan (laskein!), että $x = -\frac{1}{2}$ ja $x = 1$ ovat $P(x)$:n nollakohtia. Osoitetaan tämä:

$$P\left(-\frac{1}{2}\right) = 2 \cdot \left(-\frac{1}{2}\right)^4 - \left(-\frac{1}{2}\right)^3 + \left(-\frac{1}{2}\right)^2 - \left(-\frac{1}{2}\right) - 1$$

$$= \frac{1}{8} + \frac{1}{8} + \frac{1}{4} + \frac{1}{2} - 1$$

$$= 0$$

$$P(1) = 2 \cdot 1^4 - 1^3 + 1^2 - 1 - 1 = 0$$

$\Rightarrow$ Eräs tekijä on $(x + \frac{1}{2})(x - 1) = x^2 - \frac{1}{2}x - \frac{1}{2}$

$$x^2 - \frac{1}{2}x - \frac{1}{2} \begin{array}{r} 2x^2 + 2 \\ \hline 2x^4 - x^3 + x^2 - x - 1 \\ -(2x^4 - x^3 - x^2) \\ \hline 2x^2 - x - 1 \\ 2x^2 - x - 1 \\ \hline 0 \end{array}$$

Merkitään $Q(x) = 2x^2 + 2$

$$2x^2 + 2 = 0$$

$$x^2 = -1 \text{ ei ratk.}$$

$\Rightarrow Q(x)$:llä ei ole nollakohtia

$\Rightarrow Q(x)$ ei jakannu enää tekijöihin

$$\Rightarrow \text{Vast: } 2x^4 - x^3 + x^2 - x - 1 = (x + \frac{1}{2})(x - 1)(2x^2 + 2)$$

$$= (x + \frac{1}{2})(x - 1) \cdot 2 \cdot (x^2 + 1)$$

$$= \underline{\underline{(x^2 + 1)(2x + 1)(x - 1)}}$$

14.* $f(x) = \sin x$, $g(x) = 1 - \frac{x^2}{2}$

a) Väite: $f(x) \geq g(x)$ kaikilla x .

Tod. Tutkitaan erotusfunktiota $h(x) = f(x) - g(x)$.

$$h(x) = \cos x - \left(1 - \frac{x^2}{2}\right) = \cos x + \frac{1}{2}x^2 - 1$$

$$h'(x) = -\sin x + x$$

$$h'(x) = 0$$

$$-\sin x + x = 0$$

$$\sin x = x$$

Eräs nollakohta on $x = 0$
($\sin 0 = 0$).

Osoitetaan, että $h'(x)$:llä ei ole muita nollakohtia.

$$h''(x) = -\cos x + 1$$

$$\in [-1 + 1, 1 + 1]$$

$$= [0, 2]$$

Näin ollen $h''(x) \geq 0$ ja $h''(x) = 0$ yksittäisissä kohdissa $x = n \cdot 2\pi$.

$\Rightarrow h'(x)$ on aidosti kasvava
 $\Rightarrow h'(x)$:llä ei voi olla muita nollakohtia kuin $x = 0$.

$h'(x)$	-	0	+
$h(x)$	$\searrow$		$\nearrow$

$$h'(-1) = -\sin(-1) + (-1)$$

$$\approx -0,159 < 0$$

$\Rightarrow h(x)$:n pienin arvo on

$$h(0) = \cos 0 + \frac{1}{2} \cdot 0^2 - 1$$

$$= 1 + 0 - 1$$

$$= 0$$

$\Rightarrow$ Näin ollen $h(x) \geq 0$

$$\Rightarrow f(x) - g(x) \geq 0$$

$$\Rightarrow f(x) \geq g(x) \quad \square$$

14. Jatkuu...

b) $f(x) = g(x) \Leftrightarrow h(x) = 0$.

a) -kohdan perusteella $h(x) = 0$, kun $x = 0$.
Muilla x 'n arvoilla $h(x) \neq 0$ (kulkukaavio!)

$\Rightarrow$ Vast: $x = 0$.

c) $h(x) = f(x) - g(x)$. Kulkukaavion perusteella

suurin arvo on joko $h(-\pi)$ tai $h(\pi)$.

$$h(-\pi) = \cos(\pi) + \frac{1}{2}(\pi)^2 - 1 = \frac{1}{2}\pi^2 - 2$$

$$h(\pi) = \cos\pi + \frac{1}{2}\pi^2 - 1 = \frac{1}{2}\pi^2 - 2$$

$\Rightarrow$ Erotuksen suurin arvo on $\frac{1}{2}\pi^2 - 2$. ($\approx 2,935$)

d) $A = \int_{-\pi}^{\pi} f(x) - g(x) dx \equiv \int_{-\pi}^{\pi} \cos x + \frac{1}{2}x^2 - 1 dx$

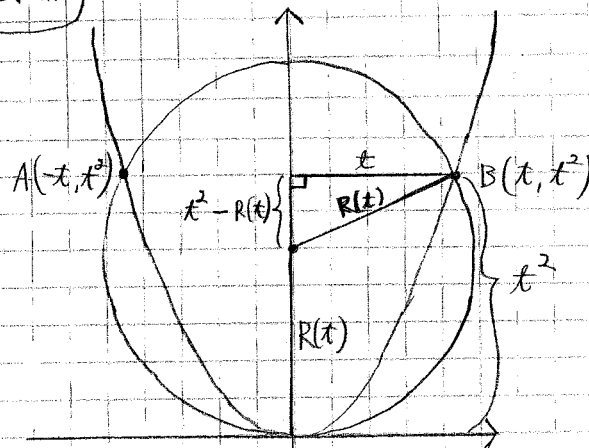
$\uparrow$
a)-kohdalla $f(x) \geq g(x)$ $\equiv \int_{-\pi}^{\pi} \sin x + \frac{1}{6}x^3 - x$

$$\equiv \sin\pi + \frac{1}{6}\pi^3 - \pi - \left(\sin(-\pi) + \frac{1}{6}(-\pi)^3 - (-\pi)\right)$$

$$\equiv 0 + \frac{1}{6}\pi^3 - \pi - 0 + \frac{1}{6}\pi^3 - \pi$$

$$\equiv \underline{\underline{\frac{1}{3}\pi^3 - 2\pi}} \quad (\approx 4,05)$$

15. *

a) Kuvan suorakulmaisesta kolmiosta

$$(t^2 - R(t))^2 + t^2 = R(t)^2$$

$$t^4 - 2t^2 R(t) + R(t)^2 + t^2 = R(t)^2$$

$$-2t^2 R(t) = -t^4 - t^2 \quad || : (-2t^2)$$

$$\underline{\underline{R(t) = \frac{1}{2}t^2 + \frac{1}{2}}}$$

b) $R_0 = \lim_{t \rightarrow 0^+} R(t) = \lim_{t \rightarrow 0^+} \left(\frac{1}{2}t^2 + \frac{1}{2}\right) = 0 + \frac{1}{2} = \underline{\underline{\frac{1}{2}}}$

c) Rajaympyrän KP = $(0, R_0) = (0, \frac{1}{2})$ ja säde $R_0 = \frac{1}{2}$.

$$\Rightarrow \text{yhtälö } (x-0)^2 + (y-\frac{1}{2})^2 = (\frac{1}{2})^2$$

$$x^2 + y^2 - y + \frac{1}{4} = \frac{1}{4}$$

$$y^2 - y + x^2 = 0$$

$$\Leftrightarrow y = \frac{-(-1) \pm \sqrt{(-1)^2 - 4 \cdot 1 \cdot x^2}}{2 \cdot 1} = \frac{1 \pm \sqrt{1 - 4x^2}}{2}$$

Alapuoli saadaan miinusmerkillä

$$\Rightarrow \underline{\underline{g(x) = \frac{1}{2} - \frac{1}{2}\sqrt{1-4x^2}}}$$

75 satk un 000

$$d) g(x) = \frac{1}{2} - \frac{1}{2} \sqrt{1-4x^2} = \frac{1}{2} - \sqrt{\frac{1}{4} - x^2}$$

$$g'(x) = -\frac{1}{2} \left(\frac{1}{4} - x^2\right)^{-\frac{1}{2}} \cdot (-2x)$$
$$= \frac{x}{\sqrt{\frac{1}{4} - x^2}}$$

$$g''(x) = \frac{1 \cdot \sqrt{\frac{1}{4} - x^2} - x \sqrt{\frac{1}{4} - x^2}}{\left(\frac{1}{4} - x^2\right)}$$

$$g''(0) = \frac{\frac{1}{2} - 0}{\frac{1}{4}} = \underline{\underline{2}}$$

$$f(x) = x^2 \Rightarrow f'(x) = 2x \Rightarrow f''(x) = \underline{\underline{2}}$$

$$\Rightarrow f''(0) = \underline{\underline{2}}$$

$$\frac{1}{R_0} = \frac{1}{\frac{1}{2}} = \underline{\underline{2}}$$

$$\Rightarrow g''(0) = f''(0) = \frac{1}{R_0} = \underline{\underline{2}} \quad \square$$

